

артефактів та природних явищ є вторинним, його номінації з'являються в результаті семантичного зсуву на векторі транспозиції позначень людське (homo silence) - природне мовчання (nature silence). Когнітивно-прагматичний підхід до силенціального ефекту розкриває його суттєві риси, базові номінації, адгерентні поняття та прагматичну функціональність. При семантизації силенціального ефекту в конкретній мовній системі враховуються індивідуально-психологічні та соціально-культурні аспекти. Засобами експлікації силенціального ефекту виступають монолексемні, полілексемні, різночастиномовні, синтаксичні одиниці. Полілексемні вербалізатори комунікативного мовчання вказують на його витoki та тривалість.

Аналіз матеріалу художнього дискурсу свідчить, що екстеріоризатори мовчання сприяють вираженню аксіологічної оцінки референта. Когнітивний підхід до перекладу, який надає особливого значення концептуальній інформації, передбачає аналіз авторської інтерпретації об'єктивної дійсності та особливості відображення авторських концептів у мовних знаках з метою відтворення когнітивного й експресивно-емотивного потенціалу оригіналу у цільовому тексті. Метафора поетичного тексту в цьому контексті набуває особливого значення з огляду на свою асоціативність, актуалізовану концептуальною структурою, що співвідносить концепт-референт та концепт-корелят за спільною ознакою-основою. Вірність перекладу зумовлюється при цьому семантичною конгруентністю при факультативній наявності лексичних та граматичних девіацій. Відомо, що модифікації підлягають поверхневі структури вихідних текстів; консистентними, стабільними при цьому залишаються глибинні структури, що слугує аксіоматичною вимогою до адекватних перекладів із однієї мови на іншу. Використовуючи зіставний концептуальний аналіз першотвору і перекладу та дослідження трансформацій їх концептуальної структури можна виокремити ряд особливостей при перекладі силенціального ефекту в природі. Пор.:

англ.: *O soft embalmer of the still midnight!*;

укр.: *О ти, бальзаме затишної ночі!*;

рос.: *О, нежный целитель тихой полночи!*

В даному випадку семантична конгруентність компонентів на позначення мовчання природи репрезентується лексичними еквівалентами мов кореляторів. В українському перекладі вживається більш генералізоване значення концепту *midnight* і відбувається вилучення прикметника *soft*, в той час як в російськомовному перекладі ці компоненти зберігаються повністю. Слід також відмітити додавання вказівного займенника *ти* (укр.), що вживається для емпіфізації звертання. Дане явище зумовлене соціолінгвістичними чинниками, тобто розбіжністю в традиціях емоційно-оцінної інформації, що вимагає виділення даного слова в даному контексті в певній культурі, а також специфікою авторської репрезентації мовного матеріалу.

Частотним явищем є заміна компонентів концептуальної структури МО в МП, при якій відбувається зміна суб'єктно-об'єктних відношень. Пор.:

англ.: *On a lone winter evening, when the frost/ Has wrought a silence.*

укр.: *А вже в зимі, коли від холоднечі/ Поглиблює в хатині тишина.*

Сукупність індивідуально-авторських трансформацій, до яких вдається той чи інший перекладач у різних перекладених ним творах, дає підстави говорити про особливості його індивідуального перекладацького стилю. Деякі перекладачі випрацюють певний арсенал перекладацьких кліше, які вирізняють їхній стиль з-поміж інших. З іншого боку, вищий ступінь еквівалентності відтворення авторського концептопростору в перекладах підтверджують можливість максимального наближення до концептуальної структури МО навіть в поетичному перекладі.

КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ КРУГА ИСТОЧНИКОВ ТОПОНИМИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКИ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ТОПОНИМИЧЕСКОГО СЛОВАРЬНИКА

Музы Е.М. (Мелитополь)

В теоретической литературе, исследованной нами, не были рассмотрены вопросы, касающиеся принципов выбора источников фактического материала для отбора топонимов в общие толковые словари.

Можно предположить, что в этом аспекте исследователи и составители словарей полагаются на здравый смысл, предполагая, очевидно, некоторую заданность этого отбора самой языковой реальностью.

Вместе с тем, представляется не менее очевидным, что ни один словарь, тем более неспециальный, даже гипотетически не может охватить топонимическую лексику в полном объёме. Следовательно, критерии отбора должны быть разработаны, а вместе с ними очерчен круг источников фактического материала.

Известно, что источники топонимической лексики достаточно многочисленны и разнообразны. В ходе рассмотрения данной проблемы мы провели консультации со специалистами в области географии Мелитопольского государственного педагогического университета, и получили общую характеристику круга письменных материалов, которые гипотетически могут служить источниками топонимов для неспециальных лингвистических словарей.

По мнению географов, основным источником является специальная литература: 1) географические энциклопедические словари, 2) топонимические региональные словари, 3) географические хрестоматии, в которых дается морфологическая и морфометрическая информация об объекте; источниками топонимов могут являться списки географических названий, находящиеся в Главном управлении геодезии, картографии и кадастра (в любом государстве), одной из задач которого является унификация

географических названий на определённой территории. Перечни названий улиц, площадей и других городских объектов, которые могут служить источниками названий, находятся в отделе архитектуры при городских администрациях. В каждом государстве издаются справочники по административно-территориальному делению областей и в целом государства. Разного рода геологические службы обладают списками населённых пунктов определённой территории с данными об их локализации и основными характеристиками.

Очевидно, что вышеперечисленные источники – это исчерпывающий, а в некотором смысле и избыточный список, который должен пересматриваться и уточняться в зависимости от общей политики составителей словаря, ориентации на гипотетического потребителя и принципов отбора словника.

Не вызывает сомнения также и то, что их использование столь специфического материала при составлении списка топонимов для включения их в словник толкового словаря – процесс трудоемкий, требующий от составителей словаря специальных знаний и навыков. Однако, учитывая тот факт, что для современной лексикографической практики характерно привлечение консультантов по специальным областям знаний, предполагаем, что критерии определения круга источников можно выявить путем анализа существующих словарей английского языка.

С целью выяснения политики составителей и издателей в отношении круга источников для отбора топонимического материала были изучены предисловия к наиболее авторитетным и полным толковым словарям английского языка [WNTCD, OERD, RHD, CDEL, CNED, LDCE, OUD, WNWD, COED, COD]. Результаты анализа показали, что в данном аспекте все словари могут быть разделены на три группы:

1. Словари, в которых оговорен круг источников словника в целом. Примером может служить предисловие к первому изданию Random House Dictionary of the English Language [RHDEL], в котором, в частности, отмечается:

"В подготовке материалов RHDEL коллектив авторов широко использовал ресурсы своего департамента: обширные файлы цитат из газет, журналов и книг, глоссариев и указателей, специализированных словарей и топонимических списков, учебников и конкордансов, справочников, научной литературы и т.п. Они дополнялись информацией из многих крупных публичных и университетских библиотек, правительственных организаций, частных учреждений и профессиональных организаций" [RHDEL, с. ix]

К этой же группе мы относим словари, в которых упоминаются источники топонимической лексики. Например, в предисловии к OERD читаем: "... Словарные статьи о топонимах основаны на данных словаря Д.Муиро *Oxford Dictionary of the World Place-Names*", в то время, как во вводной статье к CDEL составители просто констатируют факт наличия специальных источников для отбора топонимической лексики, но не называют их: "Статистическая информация о населённых пунктах приводится на основе самых современных и надежных источников".

2. Словари, в которых лишь упоминается факт внесения топонимической лексики в словник, однако, детали этого процесса не рассматриваются.

Так, в WNTCD говорится буквально следующее: "... включая списки зарубежных стран, провинций и городов, а также данные об их населении, географическую информацию и расстояние авиа-путей между крупнейшими городами..." [с. vi]

Во втором издании RHDEL также присутствует информация о топонимах и об одном из их источников - Библии, в контексте сравнения первого и последующих изданий [с. vii-viii].

"Официальные данные о населении были заменены в статьях с географическими леммами, во многих словарных статьях были также внесены изменения по причине смены названия населённого пункта и его политического статуса" [RHDEL]

В CDEL информация о топонимах присутствует косвенно:

"Данные о населении были получены из документов последней переписи населения, проведенной до подачи словаря в печать. Дата проведения переписи всегда указывается. В том случае, если данные о переписи населения отсутствуют, приводятся наиболее надежные данные с указанием даты".

3. Словари, включающие определённый объём топонимической лексики, но не оговаривающие ни источники этой лексики, ни факт её включения. К ним относятся COD, CNED и LDCE.

В ряде словарей, которые переиздавались несколько раз, указывается на изменение методики работы с топонимической лексикой, в частности, приведение её в соответствие с новыми политическими и демографическими реалиями (см. цитату выше).

Результаты анализа лексикографической практики в данном аспекте представлены в Таблице.

Приведённые выше данные демонстрируют отсутствие в лексикографической практике стандартного отношения к топонимической лексике. Так, одни словари оговаривают отдельные аспекты описания топонимической лексики, дают некую информацию, как о ней, так и об источниках её отбора, в других факт включения данного разряда лексики либо упоминается вскользь, либо вообще не оговаривается. Вместе с тем, как необходимость специального рассмотрения этой проблемы, так и возможность её решения не вызывают сомнения.

Уровень теоретического обоснования круга источников словаря в предисловиях толковых словарей английского языка

Словари/данные об источниках	RHD	OERD	CDEL	WNTCD	COED	CNED	LDCE	OAD	WNWD
В предисловии оговаривается круг источников лексики в целом	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Упоминаются отдельные источники топонимической лексики	+	-	+	-	-	-	-	-	-
Оговаривается факт включения топонимов	+	+	+	+	-	-	-	+	-
Особый акцент делается на одном источнике	+	+	-	-	-	-	-	-	-
Оговаривается изменение принципов описания топонимов и связанное с этим изменение круга источников	+	-	-	-	-	-	-	-	-

Более того, опыт теоретической разработки данного вопроса показывает, что круг источников топонимов в англистике детально изучен и тщательно документирован. Следует, вместе с тем, признать, что для общего словаря круг источников может и должен быть не столь специальным. В таком случае, составлению списка источников топонимов для общих словарей (сокращенных и полных) целесообразно уделить пристальное внимание.

Так, при составлении учебных словарей культурная и общеобразовательная значимость топонима, скорее всего, будет определяющим критерием отбора и, следовательно, определения круга источников. При этом полнота используемой информации зависит от объема словаря, возрастных и образовательных характеристик пользователя.

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ:

1. CDEL. Collins Dictionary of the English Language. – 2nd ed. / Ed. by P. Hanks. – London & Glasgow, Collins, 1987.
2. CNED. Collins New English Dictionary: A new dictionary of the living language / Ed. under the direction of A.H. Irvine; with an introd. by E. Weekley. – Reprint- London, Glasgow: Collins, 1970.
3. COD. Canadian Oxford Dictionary. 1st ed. /Ed. By K. Barber. – Toronto: Oxford University Press, 1998.
4. COED. The Concise Oxford English Dictionary /Ed. by C. Soanes & A. Stevenson. – Oxford: Oxford University Press, 2004.
5. LDCE. Longman Dictionary of Contemporary English. – 3rd ed. – Harlow (Essex): Longman, 1996.
6. OERD. The Oxford English Reference Dictionary. – Oxford, New York: Oxford University Press, 1996.
7. OUD. Oxford Universal Dictionary / Ed. by C.T. Onions, Oxford: Clarendon Press, 1955.
8. RHDEL. The Random House Dictionary of the English Language. 2nd ed. – New York: Random House, 1987.
9. RHD. Random House Webster's College Dictionary/Ed. - in- chief S. Steinmetz. 2nd ed. – New York: Random House, 1997.
10. WNTCD. Webster's New Twentieth Century Dictionary of the English Language. / Ed. by Jean L. McKechnie. – 2nd ed., New York: Collins & World, 1978.
11. WNWD. Webster's New World Dictionary / Ed. by V. Newfield, editor-in-chief. – 3rd college ed. – 1988.

МІСЦЕ ЧИТАННЯ У ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНОМУ НАВЧАННІ ВИДІВ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Муліна Н.І. (Суми)

Бурхливі зміни останніх десятиліть у політиці, економіці, технологіях, суспільстві, процеси глобалізації ще раз підтвердили необхідність оволодіння молодим поколінням іноземними мовами. Вони також призвели до впровадження нових технологій, розвитку та модернізації існуючих методик викладання. Проте першочерговим завданням у навчанні студентів технічних спеціальностей ВНЗ залишається формування вмінь читання текстів різних видів. Читання може знайти найбільше застосування у практичній професійній діяльності майбутніх спеціалістів, які сьогодні повинні не тільки брати участь у процесі розробки й виробництва конкурентноспроможної продукції, але й уміти сприяти просуванню цієї продукції на ринок.

Історія методики навчання іноземних мов налічує не одне століття, та відповідно до кожного історичного етапу читання відводилося певне місце: від основного при граматики-перекладному методі навчання до допоміжного при аудіолінгвальному. Питанням навчання читання у вітчизняній та світовій методіці займаються багато науковців (В.А.Бухбіндер, І.М.Берман, С.К.Фоломкина, А.П.Гризуліна, F.Dubin, J.P.Devine, D.Mahon, F.Robinson та ін.).

Очевидно, що надавання переваги у навчанні одному з видів мовленнєвої діяльності може бути зумовлено цільовою аудиторією та відповідною метою навчання (наприклад, підготовка групи осіб до подорожі закордон), але є зовсім неприйнятним для досягнення мети навчання іноземних мов у технічних ВНЗ, адже призводить до перекосу та позбавляє студента-майбутнього фахівця можливості повноцінно реалізувати свої комунікативні наміри [1; 2]. Спеціаліст технічного профілю в умовах розвитку міжнародної співпраці та при роботі у компаніях з іноземними партнерами поринає у сферу ділових взаємовідносин, де не обійтися без вмінь брати